

Akadémia-köszöntő

Több hét választ el már bennünket a Társadalom- és Politikai Tudományok Akadémiájának megalakulásától. Az első, alakuló közgyűlés — mint ismeretes — jóváhagyta az alapszabályt, és megválasztotta az Akadémia elnökségét. A közgyűlés, kifejezve országunk tudományos értelmiségének óhaját, lelkesedéssel és egyhangúlag az új akadémia tiszteletbeli elnökévé választotta Nicolae Ceaușescu elvtársat, a Román Kommunista Párt főtitkárát. Új tudományos fórum született, amely — az RKP Központi Bizottságának közvetlen irányításával — a korszerűség igényeinek megfelelően fogja megszervezni és egybehangolni a kutatómunkát.

Mi tette időszerűvé ennek az új intézménynek az életre hívását?

Elsősorban a növekedés, a fejlődés követelményei érvényesültek. Épülő társadalmunk elvárásai mind erőteljesebben sürgették az egyre jobban szakosodó társadalomtudományok tervszerűbb fejlesztését, a szétágazó kutatótevékenység jobb irányítását és alkalmazását ama nagy célok szolgálatában, amelyeket pártunk legutóbbi dokumentumai, az élet szükségletei szabnak meg. A tudományos-műszaki forradalom, a gyorsan változó társadalmi-művelődésbeli jelenségek (iparosodás, városiasodás, információ-robbanás) feltételei között, az emberrel és a társadalommal foglalkozó tudományok képviselőinek is lépést kell tartaniuk az idővel. Új módon kell kifejtjenük munkásságukat. Nem rekedhetnek meg az ösztönösség, a „kézműipar“ szintjén, hanem válaszokat kell keresniük és adniuk a valóság felvetette égető kérdésekre, a ma emberét foglalkoztató drámai feszültségű dilemmákra, ellentmondásokra, konfliktusokra. A hatékonyság ma minden vonatkozásban korparancs — s anélkül, hogy a pragmatizmusnak tenne engedményeket, az új akadémiának éppen az égisze alá tartozó tudományágak fokozott hatékonyságát kell biztosítania. A közösség, az egyén érdekében, a megismerés haladásának serkentésére.

Korszerű tudományosság és modern szocialista társadalom kölcsönösen feltételezik egymást. A korszerűség — többek között — megfelelő intézményi formákat is jelent. Olyan keretet, amely lehetővé teszi az egyéni kezdeményezés meg a közösségi célkitűzések egyeztetését, megkönnyíti a gyors és alapos dokumentálódást, mentesít a párhuzamos, felesleges kutatástól, de optimálisan elősegíti a létfontosságúnak ítélt feladatok megoldásához szükséges koncentrált erőbevetést. Persze, az intézmény — bármilyen tökéletes legyen is — egymaga még nem minősíthető garanciának az említett követelmények teljesítésére. Elhatározó jelentőségű — e vonatkozásban is — az adott intézményben foglalkoztatott emberek munkája. Döntő tényezőnek — kétségtelenül — ama szellem bizonyul, mely meghatározza tevékenységüket, és megteremti az újító, bátor gondolkodáshoz nélkülözhetetlen légkört, az elvszerű viták, a szabad véleménycserék, a meg nem alkuvó bírálat ösztönző klímáját.

Ez a szellem az alkotó marxizmus eszmeisége, új akadémiánk éltető ideológiája.

A Társadalom- és Politikai Tudományok Akadémiájának szakosztályai és intézetei felölelik a legfontosabb tudományágakat. Átfogják a gazdasági, filozófiai, történeti, jogi, politikai, lélektani és pedagógiai, szociológiai és esztétikai kutatásokat, a fővárosban és a vidéki központokban dolgozók kutatótevékenységét. Ragadjunk ki — ez alkalomból — néhány, a Korunk tematikájában is megkülönböztetett fontosságú törekvést.

Itt van például a történelem, mind a fogalom szélesebb, marxi értelmében („Csak egyetlenegy tudományt ismerünk, a történelem tudományát“), mind a szűkebb, az emberi társadalom, hazánk múltjára vonatkozó bűvárkodások értelmében. Nyilván nem véletlen, hogy pártunk főttkára elsősorban a történészek tennivalóit emelte ki az elnökség tagjaival történt találkozásán, hangsúlyozva, hogy e téren „aktívabbnak kell lennünk, nagyobb mértékben hozzá kell járulnunk a hazai történelem lényeges mozzanatai, akárcsak az egyetemes történelem nagy eseményei megértéséhez. Az események alaposabb megértéséhez egybe kell fonnunk a nemzeti történelem és a világtörténelem tanulmányozását“.

Új távlatok nyílnak az Akadémia keretei között a szociológia számára is. Lehetővé válik, hogy — az egyébként örvedetesen fejlődő — társadalomkutatás valóban betölthesse a rá váró szerepet, s azzá a nélkülözhetetlen eszközzé váljék a társadalom önismeretében és önalakításában, amelyre mai világszínvonala jogosulttá teszi. A szociológiai szakosztály már megtartotta első ülését, és kijelölte tevékenységének fő irányvonalait. A kutatás témáinak meghatározásában szociológusaink elsőbbséget kívánnak biztosítani az országos nagy feladatokhoz kapcsolódó felméréseknek (munkaerő-hullámozás, városiasodás), de természetesen nem mondanak le egyéb funkciók ellátásáról sem. A marxista szociológia, amely összeegyeztethetetlen az apologetikával, vállalja a szociotechnikai feladatokat. Adataival, ankétjaival közvetlen segítséget nyújt a párt- és államvezetésnek, s ennyiben hozzájárul a társadalmi viszonyok optimalizálásához. Kétségtelen, hogy a társadalomkutatónak is be kell kapcsolódnia a honi vezetéstudomány kidolgozásába; ennek sürgősségére éppen Ceauşescu elvtárs hívta fel a figyelmet a Ştefan Gheorghiu pártfőiskola negyedévszázados jubileumán mondott beszédében.

A jelen s a jövő tennivalói elválaszthatatlanok egymástól, mint ahogy a történelmi múlt feltárása végső fokon szintén a ma s a holnap nemzedékeinek javát szolgálja. A konkrét szociológia a jövő dimenzióiban teljedik ki mind az elméleti általánosítások, mind az elkövetkező fejlődést jelző prognózisok síkján. A jelenben már megmutatózó tendenciák kiszigetelésével a szociológia alternatívákat is kínál. Rá kell mutatnia a választás, a döntés különböző lehetőségeire, majd pedig egybevetve a választott utat, a modellt a valósággal, segítse elő a szükséges korrekciókat, hogy esetleg új, jobb megoldást javasolhasson. E funkciójában a társadalom nélkülözhetetlen önbírálatának ad hangot, a szocialista demokrácia elmélyülését, a társas viszonyok humanizálását ösztönzi.

*

A két világháború között Dimitrie Gusti megfogalmazta „a nemzet tudományá“nak programját; e nagyszabású vállalkozás az ország társadalmi valóságának teljes felmérésére irányult. A bukaresti szociológiai iskola megalapítójának koncepciózus terve elképzelés maradt. Nem volt megvalósítható — többek között — Gusti társadalmi nézeteinek és kutatási módszertanának fogyatékoságai miatt sem. Elképzelhető viszont, hogy az új akadémia — a szocialista rendszer biztosította kedvező fel-

tételek között és a marxista szociológia segítségével — az új követelményeknek megfelelően végezze el azt, ami nem sikerült a monografikus iskolának.

Valóságunk — a román nép és az együttélő nemzetiségek valósága. A közös múlt, a közös jelen kutatása s az együttes jövő megtervezése a román s a más nemzetiségű történészek, közgazdászok, szociológusok és filozófusok közös munkáját igényli. Ez az együttműködés már nem pusztá óhaj, hanem tény, s olyan erőforrás, amelyből ígéretes eredmények fakadtak.

Az új akadémia — minden bizonnyal — elmélyíti majd ezt a termékeny kollaborációt; rendes és levelező tagjai között nagy számban vannak nemzetiségi tudósok, politikusok és publicisták. Az alapszabály különben is leszögezi, hogy a Társadalom- és Politikai Tudományok Akadémiája kutatni fogja a román nép és a nemzetiségek közös életét és harcát. E szellemben bizonyosak lehetünk abban, hogy internacionalista eszmeiségű új intézményünk megfelelő súlyt helyez majd az együttélésből származó társadalmi és kulturális problémák elméleti tisztázására, a román szocialista nemzet és az országban élő nemzetiségek kölcsönhatásának elemzésére. E kutatómunka a sajátosságok feltárásával is az egységet fogja szilárdítani, a nemzetiségi önismeret ápolásával pedig társadalmunk általános önismeretét fejleszti. E funkciójában majd jellegzetesen integráló tényezőként érvényesül.

*

Ugy érezzük, a Társadalom- és Politikai Tudományok Akadémiájának megalakulása olyan jelentős esemény, amely az ország határain túl is éreztetni fogja hatását. Napjaink nagy vitáiban, a haladó és a maradi nézetek szembesítésében az új akadémia fokozza a marxizmus—leninizmus vonzóerejét, s azt az alkotó magatartást képviseli, amelytől semmi sem idegenebb, mint a csalhatatlanság pretenciója és a szellemi monopóliumok igénye. A Lenin-centenárium küszöbén létrejött intézmény klasszikusaink örökségét, tanításuk lényegét védelmezi és fejleszti majd tovább mindabban, ami élő és ami közeg-ellenállást fejt ki bármilyen kanonizálással és önkényes kisajátítással szemben.

Köszöntjük az új akadémiát s tagjai között a Korunk számos munkatársát!

KORUNK

Mérmők a termelés hatékonyságáról

Amikor olyan problémakörhöz szólok hozzá, amely nem tartozik szorosan a szakmámhoz (iparban dolgozó gépészmérmők vagyok), mindig szükségét érzem — nem szabadkozásképpen — aláhúzni, hogy mindaz, amit mondani akarok és az a mód, ahogy teszem, valószínűleg nem sorolható egy bizonyos, jól körülhatárolható irodalmi műfajba. Nem is célom ilyen igényeknek eleget tenni. Azok, akik egy ilyen cím után írást elolvassák, nem irodalmi érdeklődésből teszik, hanem mert beállítottságuk és foglalkozásuk szerint a felvetett probléma iránt érdeklődnek. Az ipari termelőtevékenység hatékonysága, ennek növelése hatalmas és szerteágazó problémakör — gyakorlatilag befonja a gazdasági élet minden ágát. Éppen ezért csupán néhány kérdést próbálok felvetni, az iparban dolgozó ember szemszögéből.

Nemrég hagytuk magunk mögött az 1969-es esztendőt, az öt éves terv utolsó előtti évét. Annak ellenére, hogy a szocialista építés éveiben már megszoktuk a zajos, hajrás zárásokat, az elmúlt év és év vége sokban különbözött a megszokottaktól. A feladatok, amelyeket megoldásra magunk elé tűztünk, komplexebbek,

nagyobbak voltak, mint eddig. A termelési terv és mutatóinak teljesítése mellett, menet közben kellett véghezvinni a nemzetgazdaság nagyméretű átszervezésének óriási feladatát, úgy, hogy a termelés, a gazdasági tevékenység egyik ága se szenvedjen, hogy a munka a megszokott ütemben folyjon tovább. Mindazok, akik az iparban vagy a nemzetgazdaság bármely más ágában dolgoznak, tudják, hogy 1969-ben sokat dolgoztunk, talán többet, mint az előző években. Az elért eredmények is megfelelnek a kitűzött feladatoknak. Ennek ellenére, talán inkább, mint bármikor, s talán többet is, mint azelőtt, foglalkoztunk a munkánkban, egész gazdasági tevékenységünkben előforduló hiányosságokkal, hibákkal. Itt idézem Nicolae Ceaușescu elvtársnak a decemberi plenáris ülésen elhangzott szavait: „Mi erőteljesen kidomborítottuk a plenáris ülésen tevékenységünk hiányosságait, de ezt nem azért tettük, mintha a dolgok általában rosszul mennének, hiszen köztudomású, hogy a gazdaság egészében lendületesen fejlődik, a növekedési ütem 10,7 százalékot tesz ki, a nemzeti jövedelem szintén gyorsan növekszik. De nem cselekednénk helyesen, ha nem tárnók fel a még meglévő hiányosságokat, hogy még nagyobb rendet teremtsünk munkánkban, még gyorsabban haladjunk előre és kiküszöböljük a fogyatékoságokat.“ Ez a lényege pártunk törekvéseinek, ez jellemezte a minisztériumokon belüli elemzéseket (amelyek a plenárist megelőzték) és a Nagy Nemzetgyűlés vitáit.

A termelőtevékenység hatékonyságának növelése, a rendelkezésre álló anyagi eszközök és a munkaerő minél gazdaságosabb felhasználása az elkövetkező év eredményeit döntően befolyásolja. Ezért szükséges, hogy a gazdaság bármely ágában (iparban, mezőgazdaságban, tudományos kutatásban, szállításban) dolgozó szakemberek, elsősorban a vezetők, minél alaposabban tanulmányozzák hatáskörükben lehetőségeiket, ismertessék meg és tudatosítsák munkatársaikkal, minden szinten, egészen a közvetlenül termelő munkásig, tevékenységük gazdasági hatékonysága növelésének lehetőségeit.

E feladatok benne vannak az 1970-es évi célkitűzésekben, az egyes iparágak számára egészen konkrét formában. De amíg a célkitűzések és feladatok valóra válnak, addig gazdaságunk egész mechanizmusán át kell menniök, egész sor szerv, intézmény bocsát ki szabályozó előírásokat, rendeleteket, amelyek labirintusában irányváltozások állnak be, s az eredmény nem mindig az, amit tulajdonképpen vártunk.

Vegyünk néhány konkrét példát, amelyek kapcsán megvizsgálhatjuk különböző tényezők befolyását az ipari tevékenység hatékonyságára, s ennek kapcsán talán nem érdektelen egy-két javaslatot tenni a hibák megszüntetésére.

Elsősorban tanulmányozzuk a termelési tervet, a tervfeladatok összeállításának és a különböző vállalatok közti kapcsolatoknak egyes problémáit. Noha a párt 1967-ben elfogadott irányelvei tartalmazzák azokat a főbb elveket, amelyek elősegíteni hivatottak a szervezési és tervezési formák és módszerek tökéletesítését, valamint a vezetés közelebbvitelét a termeléshez, a gyakorlatban még mindig sok hiányosság tapasztalható e téren. Lássunk néhányat. Nincs mindig összhang a termelőüzem terve és a rendelők szükséglete, érdekei között. Ennek egyik oka, hogy a tervek összeállítása és megvalósítása között sok idő telik el. Minden év júliusában a vállalatok már összeállítják jövő évi szükségleteiket, hogy ezek alapján a központi vezető és tervező szervek ki tudják tűzni az elkövetkező év fontosabb tervmutatóit. Természetesen ezek a tervek nincsenek mindig *névlegesítve*, túl általánosak, és ezért fonák helyzetekhez vezetnek. Például a vajdahunyadi kohászati kombinát tervében nagy mennyiségű ötvöztött acél előállítása szerepel, azonban nem az egész mennyiség van lefedezve kiutalásokkal. Ugyanakkor a rendelők nagy

része általában nagyobb mennyiségű szénacélt igényel, mint amennyit a kombinát tervbe vett. Ez esetben szénacél helyett ötvözött acélt ajánlanak neki, s ha elfogadja, kap árut, ha nem, úgy oldja meg, ahogy tudja. Az ellenkező eset is gyakori: a vállalat termelési tervéhez szükséges nyersanyagnak csak egy részére kap kiutalást, vagyis a nyersanyagot szállító vállalat tervében a szükségesnél kevesebbet irányoztak elő. A Carbochim egyik termékéhez (csiszolóvászonhoz) szükséges textilárut, vásznat szinte évről évre ismétlődően kisebb mennyiségben utalják ki, mint amennyi a tervben előírt áru gyártásához szükséges. Marad a kölcsönös segélynyújtási alapon való megoldás a szállítókkal, akiknek a jóindulatától függ az üzem nyersanyag-ellátása.

Különösen nehéz helyzetben vannak azok az iparvállalatok, amelyek közszükségleti cikkeket termelnek. Ez üzemek terve globálisan van megállapítva, természetes vagy értékegységekben, de a választék pontos meghatározása csak a kereskedelemmel minden negyedévben kötött szerződés útján, a piac, a vevőközönség igényeihez igazodva történhet. E vállalatnak azonban, mint bármely más egységnek, már az előző év közepén elő kell irányozniuk nyersanyagszükségletüket, anélkül, hogy tudnák, mit fognak a következő évben termelni. Kolozsvárt például a Someşul textilipari kombinátnak kell évről évre hasonló nehézségeket leküzdenie, mert olyan nagy mennyiségű nyersanyagkészlet (különböző minőségű fonalak) beszerzése és raktáron tartása, amely a mindenkori kereslet (bel- és külföldi piacé egyaránt) gyors és megfelelő kielégítését lehetővé tenné, nagy befektetést igényelne, ami pénzügyi szempontból nem engedhető meg, mivel a vállalat csupán a számára központilag kiutalt forgóalappal rendelkezik. Természetesen, ezek a hiányosságok (szemléltetésül minden vállalatvezető, gazdasági szakember tudna még más és más példákat felhozni) kihatással vannak az illető üzemek tevékenységének gazdasági hatékonyságára is. Az a vállalat, amely szénacél helyett ötvözött acélt használ, kétszeresen is veszít: drágább a nyersanyag és nehezebben munkálja meg, tehát az önköltsége nő. De az acélgyártó vállalatnak sem mindegy, hogy amikor a rendelők szénacél-szükségletét nem képes kielégíteni, az ötvözött acél raktárában marad eladatlanul, következésként pénzügyi helyzete kedvezőtlenül alakul.

Könnyen elképzelhető, hogy azok a vállalatok, amelyek kiutalás híján más üzemek jóindulatára vannak utalva, milyen minőségi követelményeket támaszthatnak a kapott áruval szemben (örülnek, ha gyengébbet is, de kapnak), s hogy termékeik minőségére ez milyen befolyással van, hogy a nyersanyaghiány miatti termelés kiesésről és az ezt pótló kampányok hajrájának káros hatásáról ne is beszéljünk!

A túlságosan központosított tervezés hiányosságait, a tervezésben még ma is fennálló hibákat kiküszöbölő megoldások benne vannak a nemzetgazdaság vezetésének és tervszerűsítésének irányelveiben, csupán át kell őket ültetni a gyakorlatba, és fokozni kell az ösztönző tényezőket a gazdasági hatékonyság növelése végett. Rugalmasabb formákat kell találni a szállító—vevő viszonylatában, és kívánatos nagyobb hajlékonysággal összhangba hozni a termelési tervet a nemzetgazdaság igényeivel. Mindehhez szükséges az irányelvekben a fő vállalatok és vállalatok számára előirányzott nagyobb függetlenség és hatáskör gyakorlati biztosítása minél rövidebb időn belül. Ilyen körülmények között már jobban érvényesülhet a vállalatok vezetőkollektíváinak kezdeményezőkézsége, amiben nincs és nem lesz hiány, csak szabad teret kell nekik adni.

Szorosan az elmondottakhoz kapcsolódó probléma: a tervteljesítés anyagi alapjainak, az anyagbeszerzésnek folyamatos és zökkenésmentes biztosítása. Az említett tervezési hiányosságok végeredményben a különböző vállalatok anyagellátási és

beszerzési nehézségeihez vezetnek, az összes ebből eredő káros következményekkel. E problémákkal kapcsolatban méltán hangsúlyozta Nicolae Ceaușescu elvtárs a decemberi plenáris ülésen: „A terv a kapacitásoknak megfelelő szerződéseken kell hogy alapuljon — akkor lesz reális. Nem kell előbb megvárni a kiutalást és csak azután megkötni a szerződést. A szerződés legyen gazdasági eszköz, hozzon létre gazdasági kapcsolatot a termelő és a fogyasztó vállalat között. Kétoldalú kötelezettségeket kell előírnia, beleértve a gazdasági és jogi kötelezettségeket is, mint bármely szerződésnek... A központi terv, a gazdasági tervezés nem jelenti egyes termékeknek a kereslettől függetlenül a vállalatokra kényszerítését, hanem azt jelenti, hogy a vállalatoknak azt kell termelniük, amire szüksége van a gazdaságnak, amit a belföldi és a külföldi piacon keresnek.“

A nyugati gyárakban, ahol jártam, a nyersanyagkészletek minimálisak, ami számunkra szokatlan volt. Kérdésünkre, nem félnék-e attól, hogy a szállítók késedelme miatt le kell állniok a termeléssel, mosolyogva válaszoltak: egyáltalán nem, mert abban az esetben olyan kártérítést kapnak (ezt a szerződéskötéskor biztosították számukra), hogy többet keresnek, mintha dolgoznának. Ami a készáru illeti, erre két típusú megoldást alkalmaznak: az egyik a legelterjedtebb; a nagykereskedő mint közvetítő a gyártó és fogyasztó között biztosítja az igények gyors kielégítését a készletekből, ugyanakkor a határidőre és nagyobb tételekben történő megrendelésekkel elősegíti a termelőüzem gazdaságosabb menetét. A másik eset, amikor a termelőüzem (a köszőrűkőgyártó üzemek például szinte kivétel nélkül ide sorolhatók) saját készletet hoz létre, vevőinek raktárról, rövid határidőn belül szállít, s termelésével mindig feltölti, állandó szinten tartja a fogyó készletet. Ez a típusú gazdálkodás különösen olyan esetekben használatos, amikor a fogyasztók magas és differenciált igényeket támasztanak az áruval szemben. A termelőüzem ezt igyekszik maximálisan figyelembe venni és kielégíteni.

Nálunk is vannak ilyen irányú pozitív tapasztalatok, amelyek bebizonyították, hogy ott, ahol úgy szervezték meg a szállítást—eladást, hogy az ne mindjárt a termelőüzemből, a gépről történjék, hanem a *raktáron lévő készletből* vagy a szállító központtól, a szerződések teljesítése, a szállítási határidők betartása kiküszöbölte a szállító és fogyasztó közti ellentéteket. Ilyen *területi szállító-központok* (depozite teritoriale) — szám szerint 20 — működtek és működnek kitűnő eredménnyel a Vegyipari Minisztérium hatáskörében, különösképpen a festéket, gumiabroncsot és más terméket illetően. Ma az összes fogyasztók ki vannak elégítve, a szerződéseket határidőre, operatíván teljesítik, ugyanakkor a termelőüzemekben a munka egyenletes ütemben, jó gazdasági hatékonysággal folyik. Véleményem szerint nagyon fontos, hogy a Vegyipari Minisztérium tapasztalataira építve e formát terjesszük ki gazdaságunk olyan ágaira, ahol erre alkalom kínálkozik.

Már utaltam arra, hogy a kapitalista országokban bizonyos szerződésben vállalt kötelezettségnek nem teljesítése esetén a hibás fél milyen jelentős kártérítéseket fizet. Gyakorlatilag fedezi a miatta keletkezett károkat. A szerződések felelősségteljes teljesítése a szocialista gazdaságban még fontosabb. Az élet, a mindennapi gyakorlat bizonyítja, hogy még szép számmal vannak olyan vállalatok, amelyek nem teljesítik szerződésbeli kötelezettségeiket, zavart okozva más üzemek tervteljesítésében, végső fokon a gazdasági hatékonyság rovására. Ezért feltétlenül szükséges, hogy a hibákért felelős vállalatok anyagi kártérítést fizessenek a hanyagságukból eredő veszteségekért, a kárt okozó személyek pedig anyagilag is viseljék rossz gazdálkodásuk következményeit. A nagyobb anyagi felelősség a szerződéses feyelem megerősödéséhez, illetve az egész gazdasági tevékenység jobb hatásfokához vezet.

A gazdasági hatékonyság növeléséért talán a beruházások tekintetében lehet a legtöbbet tenni. Az idevágó problémák közül sok kérdésről beszélhetünk, kezdve az új létesítmények értékétől, az építkezési és szerelési munkák hányadától, az építkezés és a gépi berendezések szállítási határidejének összehangolásától egészen a már elkészült objektum használatbavételének halogatásáig, azaz a befektetett összeg immobilizálásáig. A választott technikai és technológiai megoldások korszerűsége, a létesítmény telepítése, a kivitelezés minősége és átvétele mind hozzájárul a beruházások gazdaságosságához és hatékonyságához. A logikus gondolkodásból következik, hogy a beruházott összegeket elsősorban gépekre és gépi berendezésekre, tehát a tulajdonképpeni termelőeszközökre kell költeni, és a lehető legkevesebbre csökkenteni az építkezési kiadásokat. Ennek ellenére sok ipari vezetőnk mentalitása ezzel ellentmondásba került. Egyes létesítményeknél hatalmas épületeket, közművesítéseket finanszírozunk a szerény volumenű, közvetlenül termelő gépi berendezésekhez viszonyítva.

Erre itt Kolozsvárt is van egy klasszikus példa, amellyel még a tv Reflektor-rovatának egy régebbi adása is foglalkozott: a Spicul vállalat halva-gyára. Dolgozó népünk megérti az erőfeszítéseket, amelyeket országunk felemeléséért, a haladás és modern gazdaság megteremtéséért teszünk. De a halmozás, a fejlesztés nem lehet öncél; gyors ütemben fejlesztjük nemzetgazdaságunkat, szem előtt tartva ennek következményeit. Senki sem engedheti meg, hogy olyan gyárakat építsünk, amelyek nem termelnek, vagy nem termelnek annyit, amennyire számítottunk, vagy nem az előírt határidőre szállítanak, hogy az egységnyi termékre jutó beruházás nagyobb legyen a szükségesnél. A legegyszerűbb családban is úgy igyekeznék a rendelkezésükre álló pénzalapokat elkölteni, hogy azzal minél többet, hasznosabbat vásároljanak, minél olcsóbban. Ez annál inkább érvényes, minél nagyobb a „család“; ezért, mikor végeredményben az egész nép által létrehozott beruházási alapokkal gazdálkodunk, különös gondot kell fordítani arra, hogy minél nagyobb gazdasági hatékonyságot érjünk el. A párt és az állam vezetőszervei sokoldalúan és állandóan foglalkoznak a beruházások területén jelentkező problémák rendezésével, csupán az szükséges, hogy mindazok, akik e téren dolgoznak, tudatosan támogassák a hozott intézkedéseket.

A pártvezetőség, Nicolae Ceaușescu elvtárs személyesen, többször felhívta a figyelmet arra, hogy a munkaerő-felhasználásban elsősorban gazdasági kritériumokból és nem rosszul értelmezett filantropikus megfontolásokból kell kiindulni. Fizetni és eltartani egy rakás olyan alkalmazottat, akikre a termelésnek nincs szüksége, ez ellentétben van nemcsak a nemzetgazdaság, de minden dolgozó érdekeivel is. A termelékenység növekedésének fékezése, ami ebből következik, csökkenti az anyagi termelés növelésének lehetőségeit, de az életszínvonal gyorsabb növelésének lehetőségét is. A nemzeti jövedelemnek a társadalmi termékhez viszonyított gyorsabb növekedéséhez a termelékenység növekedése nagyban hozzá kell hogy járuljon. És e téren, ha összehasonlítjuk magunkat más országokkal, de a saját statisztikai adataink alapján is, még számottevő tartalékaink vannak. Csak néhány adatot említek: 1950—1968 között az állóalapok értéke az iparban több mint ötszörösére emelkedett, az egy foglalkoztatott főre jutó állóalap 2,47-szeresére, a munkatermelékenység pedig 4,37-szeresére csupán. Ismert az is, hogy az ipar műszaki színvonalának emelésére jelentős erőfeszítést tettünk, ami arra a következtetésre vezet, hogy a három mutató közötti arány nem kielégítő. Tény, hogy vállalatunkban, ipari egységeinkben az alkalmazottak számának viszonylagos csökkenése nem halad arányosan a technikai színvonal emelésével és a munkaerő képzettségének általános növekedésével.

A munkaerő ésszerű felhasználását nem csupán mint a termelékenység növelésének elengedhetetlen feltételét kell figyelembe venni, hanem azt is szem előtt kell tartani, hogy egyes iparágak (gépgyártóipar, bányaiipar, építőipar) állandó munkaerőhiánnyal küzdenek. Ez újabb nehézségeket okoz ez iparágak tervteljesítésében és a termelőkapacitások ésszerű kihasználásában. Különösen fontos ez a probléma, ha figyelembe vesszük a párt politikáját a termelőerők területi elrendezésére és az elmaradott megyék szintjének emelésére vonatkozóan. Itt szükségesnek tartom kifejtetni véleményemet talán az egyik leghatékonyabb megoldásról, amely már régen foglalkoztat. Ez jó anyagi körülmények megteremtése amaz iparágak és vállalatok számára, amelyek állandó munkaerőhiánnyal küzdenek. Egy konkrét példa: Gyulafehérváron pár évvel ezelőtt indult be egy modern, jól felszerelt, korszerű berendezésekkel ellátott tűzállótéglagyár (a Fémipari Minisztérium hatáskörében). A sok korszerű gépi berendezés jól képzett szakmunkásokat vagy legalább betanított, de állandó segédmunkásokat, jó szakemberekből álló karbantartó-gárdát és irányításukhoz tapasztalt, jó felkészültségű műszaki személyzetet igényelt. Valójában egyik kategória sem volt meg a szükséges mértékben. Bonyolult gépek mellé betanított munkások (legtöbbjük a környékbeli falvakból) kerültek, és ezek is nagyon gyakran cserélődtek, ami a berendezések nem megfelelő kezelése miatt ezek gyakori meghibásodásához, kieséséhez, a normálisnál gyakoribb javításához vezetett. A javításhoz szükséges karbantartók nemcsak hogy kevesen voltak, hanem szakmai gyakorlatuk és képzettségük sok kívánnivalót hagyott maga után. Ráadásul még túlságosan meg is voltak terhelve, s ez a berendezések és a géppark állapotának további állandó romlását okozta. A műszaki vezetőgárda kis létszáma — annak ellenére, hogy a minisztérium, a tervezőintézet és a főigazgatóság személyzetének gyakori kirendelésével pótolni igyekezett ezt a hiányt — szintén hozzájárult a kedvezőtlen helyzet kialakulásához.

Mindezek a tényezők (s persze mások is) oda vezettek, hogy az új létesítmény nem biztosíthatta az előírt termelési feladatok teljesítését, nem érte el a tervezett mutatószámokat, a beruházás nem hozta meg a számított gazdasági hatékonyságot. Miért nem volt képes a vállalat állandó és megfelelő képesítésű munkaerőt biztosítani? Mert helyben nem volt, s ahhoz, hogy az ország vagy megye más egységeiből odavonzzon és állandósítsa szakembereket, ahhoz legalább annyival több előnyt kellett volna biztosítania ezeknek, ami számukra érdemessé tette volna a munkahely, lakóhely megváltoztatását. Pedig azt hiszem, hogy a veszteségek, amelyeket az ilyen helyzet okoz, hatványozottan nagyobbak, mint azok az anyagi juttatások, amelyek révén a vállalatok jó mederbe tudnák terelni egész tevékenységüket, és sokkal nagyobb gazdasági hatékonyságot biztosíthatnának az új létesítményeknek. Pártunk és államunk vezetői hangsúlyozzák az anyagi érdekelttség mint fontos emeltyű alkalmazását a kitűzött gazdasági feladatok elérésére. Szükséges azonban, hogy a kivitelező szervek, minisztériumok megtalálják és ésszerűen igénybe is vegyék e fontos tényező gyakorlatba ültetésének leghatékonyabb módszereit.

Balogh Sándor